DISPVTATIO POLITICA DE SVBIECTIONE ET IMPERIO,

QVAM

D. O. M. A.

SVB PRAESIDIO

Clarissimi & excellentissimi viri

HERMANNI CONRINGII,

Med: doctorandi, naturalis Philosophiæ Professoris publici, & Præceptoris sui ætatem honorandi.

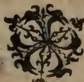
Postrid. Cal. April.

IN MAGNO AVDITORIO

Publicè defendet

ERNESTVS CONERDING

Schaumb.

HELMESTADII

Typis IACOBI LVCII,

cIɔ Iɔc XXXV.

THESIS I.

PRincipio quid subjectio atq; imperium denotet, videndum est. Atque subjici quidem nobis est, teneri alterius superioris arbitrio. imperare vero, suo arbitratu alterius hominis actiones dirigere. Cæterum ut hoc planum est, ita meritò possit dubitari justum ne sit, ut homo homini pareat atque obsequatur? neque desunt enim qui omnem paritionem injustitiæ accusant, adeoque ab hominibus violenter contra omne jus atque fas introductam arbitrantur.

II. At verò Aristotelem quod attinet, iste sanè etiam servitutem quandam, quæ est ultimum genus subjectionis, naturalem appellat. ideoque servitus illi distinguitur in naturalem & legalem, hoc est, eam quæ ex arbitratu & hominum consuetudine dependet. Multo magis igitur concesserit etiam non omnem obedientiam contra naturalem libertatem hominum pugnare. Sed à nobis idem etiam rationibus ostendendum erit.

III. Paritionem autem ex jure naturæ prodire evidens est: nam imperare & parere post lapsum hominis non modo necessarium sed & utile fuit. Nihil enim humanæ societati perniciosius est anarchia, quæ diu consistere nequit, ubi unusquisque omnia nefaria pro depravata sua natura agit, atque perpetrare sustinet. Aristot l. 1, polit. c. 3.

IV. Deinde, quod indoli & naturæ cujusq; convenit, id non potest non naturale esse. Iam experientia con-

stat, duo hominum genera ubiq; inveniri, quorum alia ad parendum sunt nata, alia ad dominandum. alios præterea homines magis animi dotibus natura instruxit, & providâ solertiâ; alios verò tam stupido produxit ingenio, ut nihil fere differant à brutis animantibus quàm formâ hominis.

Aristot. l. 1. polit. c. 3.

V. Nasci autem quosdam usq; adeo impotentis animi, ut nec suis commodis prospicere, nec in longitudinem consulere possint indigentes ad conservandam omnem vitam consilij alieni, unusquisque in media plebe & manipulis rusticorum advertit: neque enim fere quisquam ex infima vulgi plebe victum sibi parandi copiam habet, nisi pareat, & ex quotidiano labore vivat.

Arist. ibidem.

VI. Omnibus etiam rebus, quæ partibus constant sive conjunctis sive disjunctis, inesse videtur id quod imperat & quod paret. neq; vero id tantum conspicitur in animatis, sed etiam in inanimatis; nam in his imperium quoddam est, tanquam harmonia, quæ consistit in respectu materiæ & formæ, ut, in tabulis pictis atq; ædificijs, in quibus forma veluti dominatur, materia paret.

Aristot. l. 1. polit. c. 3.

VII. Idem quoque illud in animali apparet, in quo anima imperat, corpus verò obtemperet. In homine etiam videre est herile imperium & civile. Anima enim corpori herili imperio dominatur, mens autem appetitui civili & regio. Quod si secus fieret tum sanè ipsa natura inverteretur & tam animæ quàm corpori perniciosum esset.

Arist. ibidem.

IIX. Porrò inter ipsa animantia imperium & paritio conspicitur: Nam homo brutis imperat omnibus, quæ tamen mansuetudine & feritate inter se discernuntur: & mansueta feris meliora sunt, homo verò utrisque imperat, quia naturâ utrisq; melior atq; præstantior est.

IX. Præte-

IX. Præterea in quolibet genere animalium sexus masculus natura præstat fœmineo, unde etiam masculus fœmineo imperare videtur. Ipsa quoque natura servilia ingenia à liberis differre voluit; his enim dedit corpora erecta ad vitam civilem idonea, & ad servilia munia obeunda inepta. Illis verò quoniam non multum distant à brutis animantibus tribuit corpora jumentorum similia, prona, quadrata, ut servitia à dominis imposita rectè exequi possint. Arist. ibidem.

X. Ulterius naturale dominium justum rectùmque esse inde probatur. Nam hominis natura est, ut secundum rationem vivat, eique obtemperet: ergo, sicut perfectio appetitus sensitivi in homine est, rationi parere: ita & inter homines perfectio agrestium scientiarumque rudium est sapientiori obedire. Domin: Soto. l.4. q.2.art.2.

XI. Sicut porro homo ad ea quæ agenda sunt libera electione & ex proprio consilio movetur, ita etiam ad hoc, ut superioribus pareat proprio consilio impelli debet: id quod non fit sine obsequio. D.Thomas:2.2.q.104. art.1.

XII. Denique quemadmodum in naturalibus rebus inferiora moventur à superioribus ex ordine naturæ, sic etiam hebetiores à præstantioribus per rationem regi debent. Thomas ibidem.

XIII. Non omnem igitur paritionem esse injustam hinc liquet. Potest hinc etiam idem de ipsa servili subjectione ostendi. Intelligimus autem servitutis vocabulo: quando homines tam animo quàm corpore alterius voluntati atq; imperio subordinantur. Isq: naturâ servus dicitur, qui naturâ suus non est, seque ipsum regere nequit, sed totus alterius est, quiq; melioris ductu atque imperio tanquam adminiculo opus habet.

XIV. Reperiri autem hujusmodi homines nimis evidens est quam ut in dubium possit vocari. Vt enim, supra etiam diximus, quidam sive naturæ sive educationis sive alioquin consuetudinis vitio ita sunt projecti & corrupti ingenij, ut non possint non pessimè vivere si ex proprio ijs arbitratu vivere concedatur.

XV. Præterea ipsa natura etiam creat quosdam corpore quidem ad labores aptissimo, animi tamen viribus aut raris aut nullis. At hoc profecto indicium est satis manifestum, velle quodammodo naturam ut hujuscemodi homines laborent corpore & animo prudentibus obsequantur: quod est, servum generare.

Aristot. l. 1. polit. c. 1. Euripides in Iphigenia. Iosephus Acosta in præfat. 3. lib. de Promulg. Evangelij apud Indos

XVI. Neq; verò tantum pauci quidam hoc sunt modo affecti, sed interdum integri populi isthoc vitio laborant. Ita sanè de omnibus olim barbaris judicaverunt Græci, de Americanis item Hispani quidam quos acerrime defendere non dubitavit doctus vir Ioannes Sepulveda. Cæterum hi fortassis malè censuerunt, integras tamen gentes ferinis hodieque moribus degere notum est ex ijs qui terræ ambitus descripserunt.

XVII. Verùm hæc naturalis potestas in servos, non latius sese extendit, quàm ipsa natura præscribit. Nam cùm natura postulet, ut hebetiores sua sponte alterius imperio qui mente præstat, sese subjiciant, non primariò quidem ad utilitatem & commodum domini, sed ut in ipsorummet proprium bonum à sapientiore regantur. Ideoq; naturâ dominus non potest naturâ servis uti, ut mancipijs & proprijs suis rebus in suum solummodo commodum; sed potius in ipsorum utilitatem & conservationem, nimirum eos docendo moribusque instituendo. *Domin. Soto l. 4. de justit. & jure q. 2. art. 2.*

XIIX. Qua-

XVIII. Quapropter non tenentur illi dominis suis servire ut mancipia, sed æquitate quadam & honestate naturali ijs vicissim pro alimentis, alijsque quas à dominis accipiunt, utilitatibus; debent honorem, observantiam, obedientiam, obsequia, & omnia servitia, prout ea cedunt in commodum & emolumentum dominorum.

XIX. Neq; dubium est, quin homines ad parendum natos, si omnium gentium jura violant, & beluarum ritu hac & illâc palantes oberrant vi cogere, ijsque bellum inferre possimus, (modo majus malum evitetur,) ut ab illa feritate desistant, seque prudentioribus regendos tradant. Tantum de naturali servitute. Domin. Soto lib. 4. de justit. & jure q. 2. art. 1.

XX. Alia præterea est servitus quam Aristoteles *l. 1. Polit. cap. 4.* legalem vocat. Cujus ratione servi id quod sunt dominorum sunt ad operas & utilitates, quæ ex eis percipi possunt. Et hujusmodi homines servi dicti sunt à servando, eò, quòd ab imperatoribus, quum justè interfici possent, conservantur, mutata eorum morte in perpetuam servitutem. §. 3. Instit. de jure Persona.

XXI. Ista autem servitus multum differt à naturali: hæc enim non includit ea omnia, quæ nomen servitutis naturalis dicit; ut ex præcedentibus perspicuum est. Servus enim bello captus quia liber non est, quicquid est domini est; neque dominus eo utitur in bonum ipsius servi primariò, sed ad suam propriam utilitatem sicut jumentò. Domin. Soto l. 4. de justit. & jure q. 2. art. 2.

XXII. De hac servitute varia est eruditorum virorum sententia: alij namque eam planè iniquam esse affirmant; cum iniquũ sit ut ijs deferatur imperium qui viribus tantum sunt superiores; inferiores verò pareant, cum vim repellere nequeant: alij contrarium omninò statuunt, idque duplici ratione probare conantur. Arist. lib. 1. Polit. c. 4

Arist. ibidem. XXIII. Primò enim virtutem cum vi maximam cognationem habere ajunt, quæ si copiis instructa est, egregiam vim inferre potest. Jam iu confesso est, victores non tam vi quàm virtute hostes superare, ideoque potentioribus jure meritoq; imperium deberi manifestum esse. Deinde qui vincit, is semper illustri aliquo bono excellit: bonum verò nihil differt à virtute, quare victores & vi & virtute superatis justè imperare videntur. Virtuti autem imperium deberi extra dubium est.

XXIV. Aristoteles tamen hanc servitutem ex parte tantummodo justam esse asserit, quatenus videlicet est legitima: Lex enim omnis quodammodo justa est, quia utilitatem spectat eorum quorum gratia fertur. In hac autem servitute maxima perspicitur utilitas, quoniam ij conservantur quos alioquin victor occidisset.

Arist. l. 1. Polit. c. 4. XXV. Ex parte verò eandem quoq; iniquam esse idem judicat, quum accidere possit, ut bellum fit injustum, unde sequitur servitutem inde ortam eadem ratione iniquam esse. Deinde quia multi indigni ob virtutem & animi præstantiam hac ratione servire coguntur. In omni enim bello non tantum ignavi, sed & fortes vincuntur, qui non tantum ejusmodi servi fiunt, sed ex alia in aliam facillimè prolabuntur servitutem.

XXVI. Verum enim verò & hanc servitutis speciem & alias justas esse, dummodo legitimi adsint tituli, satis manifestum est, tum ex communi omnium fere hominum consensu, tum ex ipsis sacris literis, ubi servi diligentissimè admonentur ne sese dominis suis subtrahant, sed eos debito honore prosequantur, ijsque liberaliter serviant. *1. Thim. VI. 1. 2. 3. 4. 1. Corinth. VII. 21. item Ephes. VI. 1. Coloss. III. 22.*

XXVII. Nec statuendum est, servitutem absolutè contra

contra naturam esse, ut dici videtur *l. libertas D. de statu hominum & §. Servitus Instit: de jure Person:* quòd servitus de jure gentium sit: *quâ quis dominio alieno contra naturam subijcitur*, unde colligunt quidam servitutem illicitam esse, utpote contra jus naturæ.

XXVIII. Verùm dicendum est, bifariam aliquid naturam intendere. Vno modo secundum intentionem primam, quemadmodum generationem intendit corruptibilis naturæ conservatricem: altero modo, quoad secundam intentionem, quo pacto corruptionem intendit ut generet. Simili ratione, servitus contra naturam esse dicitur nempe contra primam naturæ intentionem, quâ cupit omnes homines secundum rationem virtuosos & sui juris esse: Attamen illa deficiente intentione, ex culpa subsecuta est pœna, quæ est couformis naturæ corruptæ. Atq; inter pœnarum genera unum est legalis servitus, Nam ex peccato originali subsequuta est egestas & bellorum turba, quæ homines in servitutem adigunt. *Domin: Soto de justit: & jure l. 4. q. 2. art. 2. Lud. Molin: de just: tract. 2. disput. 32. num. 7.*

XXIX. Quemadmodum etiam contra naturam non peccat magistratus, licet naturæ vim inferat dum sontes punit; ita nec alius dum in servitutem adducit eos qui iniquum bellum vel movent vel moventes adjuvant.

XXX. Præterea servitus hæc à summa misericordia profecta videtur, quæque ob eam causam jure gentium introducta est, ut victores multis commodis & utilitatibus moti à summò rigore lubenti animo abstineant, quo captos & statim & post moram jure interficere possunt. Qui enim bellum gerunt victoriam & pacem difficulter consequi possunt, nisi ex adversa parte pugnantes è medio tollant. Hugo Grotius de jure belli ac pac. l. 3. c. 7. n. 5.

XXXI.

XXXI. Neque dubium est, quin ij qui hostili animo contra rempub. veniunt, vitam quam alijs injustè ereptum eunt procul dubio perdiderint. Quod si vitam multo magis libertatem. Nisi etiam milites, qui corpus & vitam stipendio vendiderunt servitutis vinculo post victoriam coercerentur, tum sanè de novo bellum redintegrarent & victori victoriam iterum erepturi viderentur.

Ludov. Molin. de just. tract. 2. disput. 120.

XXXII. Non tantum verò milites acriter pugnantes jure gentium pro servis habentur, sed & omnes eorum liberi & posteri innocentes bello justo capti jure meritoque servituti subijciuntur, etiamsi ejusmodi homines minimè sint interficiendi.

Ludovic. Molin. ibidem.

XXXIII. Non est verò etiam illud abs ratione: quoniam tota republica reputatur hostis si effectum videas; ut tota puniri possit in membris suis quo ad bona fortunæ: quare cum libertas inter fortunæ bona computetur, consequens est, ut, quemadmodum tota, etiam in membris innocentibus spoliari potest bonis externis, sic tota subijci possit servituti, quando tanta est culpa, ut terris & alijs bonis spoliari mereatur.

Hug. Grot. de jur. belli a. pac. l. 3. c. 7. n. 5. & c. 14. n. 8.

XXXIV. Sed nec illud iniquum est, ut ex captivis postmodum nati servilis sint conditionis. Nam si captores parentes statim interficerent; tum ij quoque non existerent aut nascerentur. Sicut etiam ex naturali ratione servitus captivorum prodit: ita & hæc altera species eorum, qui ex captis & in servitutem damnatis nascuntur, quoniam naturali ratione partus sequitur parentes. Nefas enim est, ut effectus superet causam suam, quia in effectu nihil est, quod non pendeat à caussa, & proinde deterior quidem effectus naturaliter potest esse, quàm causa, sed non melior.

XXXV. Non solum autem jure belli fieri queunt

servi.

servi, sed & ex delicto quodam ad servitutem damnantur ab eo, qui pœnæ exigendæ potestatem habet; quando delictum tantâ pœnâ dignum perpetrarunt, ut ob id morte affici possent. Nulla enim ijs fit injuria, dum gravior pœna mortis mutatur in minorem; perinde ut diximus de captis quos servitus à morte præservat.

XXXVI. Alius porro est modus quo homines justè servituti subjiciuntur: si nimirum sese liberè vendant ex inopia alimentorum & alijs rebus ad vitam necessarijs. Idque jure fieri potest: sicut enim homo suorum externorum bonorum, proprijque honoris & famæ dominus est, ita etiam libertatis suæ, quam jure naturali alienare potest. Domin. Soto l. 4. de just & jure q. 2. art. 2.

XXXVII. Hanc servitutem sacræ litteræ approbare videntur; legitur enim Exodi XXI. 2. *Si emeris Hebræum, sex annis serviet tibi, in septimo autem egrediatur liber.* Et Levit: XXV. 39. *Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non opprimes eum servitute famulorum*, & infra: *Servus & ancilla qui in circuitu vestro sunt (hoc est ex gentilibus) hos habebitis famulos & hæreditatis jure transmittetis ad posteros, ac possidebitis in æternum.*

XXXIIX. Præterea non tantum quisque se ipsum hoc modo in servitutem dare potest, sed parentes etiam liberos una secum in servitutem addicere non prohibentur. quando videlicet ijs non suppetit unde eos alant atq; sustentent. Et hoc jus originem ducit ex ipsa necessitate, sine qua liberos servituti tradere nefas est. Hug. Grot. de jure belli ac pac. l. 2. c. 5. n. 29.

XXXIX. Constat igitur tam divino veteris & novi testamenti jure, quam legibus omnium gentium naturæ principijs conformatarum, has species servitutis justas esse, quas idcirco oportet naturali rationi consenteneas videri, quia nec omnes gentes præsumuntur ex æquo natu-

ram ejurasse; nec jus divinum summam hominibus injuriam pro lege obtrudet.

XL. Quamvis verò dominus absolutam habeat potestatem in servum,& servus,quicquid sit, domini sit,& proinde domino acquirat, eique vitam ac sanguinem debeat. (*Possessionis enim pars est, rebusq; mobilibus annumeratur*, teste Aristotele l. 1. Polit.c. 3. *quibus unusquisq; uti & abuti potest*; præsertim quum in eo dominium consistat)

XLI. Nihilominus tamen æquitas postulat,ut à summo rigore paululum decedant, neque supra modum sæviant, ut olim in usu fuit, non enim id omne naturalis ratio fieri sinit, quod jure quarumdam gentium impunè fit in servum. Vnde lex Hebræa,eum qui inopiâ coactus se vendidit mercenario exæquat Levit: xxv, 2. Et Apostolus Paulus hunc in modum alloquitur dominos: *Domini*, inquit *jus & quod æquum est servis præstate; gnari vobis quoque dominum esse in cælo*, Coloss. iv. Item Ephes. iv, 9. adhortatur dominos ne minaciter cum servo agant; propter eandem rationem, quod ipsi etiam in cælo dominum habeant apud quem nullus est respectus personarum.

XLII. Seneca quoque l.1.de clement.c.18. *Servis*, inquit, *imperare moderatè laus est: & in mancipio cogitandum est, non quantum illud impunè pati possit, sed quantum tibi permittat æqui bonique natura: quæ parcere etiam captivis & pretio paratis jubet.*

XLIII. Nec dominium in servos tam amplum tribuitur dominis, quàm in bruta animantia, quæ pro suo jure interficere atq; mutilare possunt. Tanta quidem potestas domini olim in servile corpus fuit, ut sine more & modestia in id impunè sævire posset, non solum flagris & loris cædendo & scindendo quamvis innocentes, verùm etiam occidendo. Quod & Seneca testatur lib.5.de clement.

ment. c.18: dicens *Vedium Pollionem servos suos muranis devorandos obijcere consuevisse.*

XLIV. Quoniam autem servitus à misericordia profecta est, ut miserorum hominum temporalis mors in perpetuam commutetur servitutem: itaque jus vitæ ac necis arbitrarium in servum domino non competit, neq; de eo supplicium sumere potest. Quod Cato Censorius egregie observavit, narrante Plutarcho; is enim de nullo servo supplicium sumpsit, qui capital admisisse videbatur, nisi condemnatus etiam esset conservorum judicio.

XLV. Si insuper nemini privato in civitate viventi hominem Reipub. nocentem occidere licet, nisi publica interveniat autoritas: multo minus dominus servum suum sine causa occidere poterit. Quod si servum suum interfecerit, tanquam homicida puniendus est, non secus ac alium interfecisset; quod confirmari potest ex illo Exod. xxi, 20. ubi dicitur: *quum percusserit quispiam servum suum vel ancillam suam bacillo, & mortuus fuerit sub manu ejus, vindicando vindicabitur.* neque deest ratio: servo enim quasi fides data est de vitæ incolumitate à domino suo, ideoque novum nisi delictum accesserit impium fuerit illum occidere.

Thomas Aquin. 1. 2. q. 64. art. 3.

§. 2. Instit. de his qui sui vel alien.

XLVI. Porro quod dictum est de servorum interfectione, idem quoq; sentiendum est de mutilatione. Membra enim sunt partes vitæ à quibus fere tota dependet, quæq; ad conversationem totius corporis faciunt. Itaque nemo ob improbitatem & delicta à quoquam in civitate, nisi à publica persona mutilandus est. Quod si quisquam id ausus fuerit is lege Hebræa tenetur ut eadem vicissim patiatur Exod: xxi. 2. *Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede.*

Thom. Aquin. 2. 2. q. 65. art. 2.

Thom. A- quin. t. 2. q. 65. art. 2. XLVII. Verbera verò servis à dominis infligi possunt pro gravitate delicti, modo æquitas & clementia adhibeatur. Verbera enim minus malum sunt mutilatione, quippe hæc membri integritatem tollit, illa verò sensum tantummodò dolore afficiunt. nec alia de causa servos verberare domino licet, nisi, quatenus sunt emendandi & ad servitia præstanda coercendi. ejusmodi autem verberatio modum ne excedat aut nimis atrox sit. Quare Paulus Ephes. VI. *Vos*, inquit, *patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: & vos domini eadem facite servis remittentes minas.* Vbi tam parentes quàm domini admonentur tum ne minis acerbis suos exterritent, tum præcipuè ut dum bile correpti acerba minantur, non se ad ea præstanda obligatos arbitrentur: sed potius quæ perturbato animo comminati sunt, sedato post condonent.

Domin. Soto l. 5 de just. & jur. q. 2. art 2.

XLIIX. Dixi supra servos teneri dominis omnes operas præstare: per quas non intelligo illicitas, sed eas duntaxat, quæ honestè fieri possunt, quæque rectæ rationi non repugnant. Eæ verò servis ita imponendæ sunt, ne valetudini & corpori eorum noceant. Quò etiam lex Hebræa respexit in institutione Sabbati, nimirum ut laboribus aliqua daretur requies *Exod. XX, 10. & XXIII, 12.* Isq; justissimus mancipiorum usus est, ut nec præ labore deficiant, nec per egestatem impares sint ferendo.

Hugo Grotius de jure belli ac pacis l. 3 c. 14. num. 5 Theano in epistola.

XLIX. Quare si domini vel vitam vel membrum aliquod servis eripiant, vel immoderatis laboribus, inedia, nuditate vel injusto supplicio, & quacunque ratione, quæ justam coërcitionem dominorum in servos excedit, eos afficiant; tum sanè gravissimè peccant, & si injuria concurrentibus circumstantijs notabilis fuerit, obligantur ipsis mancipijs ad restitutionem damnorum, aut hæredibus eorum, puniriq; debent à magistratu, ne miseri homines

Lud. Mol. tract. 2. de just. disp. 38.

nes omni subsidio careant in damnis & injurijs quibus à dominis injustè afficiuntur.

L. Præterea licet servi ex more quicquid acquirunt domino acquirant: in quibusdam tamen casibus sibi ipsis acquirunt, verumq; dominium comparant. Si nimirum domini cum servis paciscantur, ut quotidie vel singulis hebdomadibus, mensibus, vel annis certum quid eis solvant, reliquum verò de suis laboribus atque lucris sibi reservent. Neque obstat quod inter dominum & servum, quatenus servus est, neq; amicitia neq; justitia intercedat, ea tamen ratione qua homo est, utrumque esse potest *Arist. l. 8. Ethic. c. 11.* Quo fit ut tunc contractui stare teneantur, neque usupare possint, quæ sibi servi eo modo compararunt. Lud. Mol. ibidem.

LI. Deinde si Dominus expressè quid donet servo suo, velitque eum tanquam suum habere; sive ex alterius donatione, sive ex ludo, aut quacunque alia ratione, tum servus id sibi soli acquirit. Aut quando servo à domino vel alio quopiam aliquid restituitur pro damno aut injuria sibi illata, in ijs quæ domini potestati non subjacent. causa est: quoniam omne donum fit alterius, quod autem in alterius est potestate, non licet jure eripere: est autem in potestate domini etiam manumittere servum, multo magis illi aliquid donare.

LII. Si porro servo quid sit donatum aut relictum Lud. Mol. expressa conditione adjecta, ut servi tantum sit, neq; quicquam ad dominum perveniat, tum sanè id ad dominum nulla ratione pertinere potest: quandoquidem unusquisque de bonis suis disponere potest ut voluerit, imponereque illis potest conditionem, ne ad hunc vel illum deveniant. Denique servus sibi acquirit, quando bonis suis

quo-

quorum dominus est aliquid lucratur, sine ullo præjudicio obsequiorum, quæ domino præstare debet.

Domin: Soto Ludov: Molin: Hugo Grotius de jure belli ac pacis.

LIII. Porro omnes servi qui se ipsos vendiderunt aut ab alijs legitimè venditi sunt, quique ex matre serva nati sunt licitè fugere nequeunt, & tenentur, si sese domino subtraxerint se ipsos restituere, nec non omnia damna dominis ex eorum fuga contracta. Nihil enim æquius est, quàm ut pro pretio & alimentorum præbitione tam diu serviant donec tandundem refundant dominis, quantum in eos impenderunt.

Lud: Molin. tract. 2. de justit. disput. 37.

LIV. Idem quoque statuendum est de ijs qui in pœnam delicti justè in perpetuam servitutem sunt redacti. Etenim sicut justo exilio damnati per se ipsos eam pœnam exequi ac implere tenentur: sic etiam qui ob delictum servituti sunt justè mulctati, fugere è servitute non possunt, sed in ea qua sunt conditione permanere tenentur, eo ipso quod per sententiam judicis justè libertatem amiserunt.

LV. De servis autem justo bello captis quidam ambigunt atq; statuunt eos licitè & sine injuria dominorum fugam capessere posse. Quod *Dominicus Soto etiam asserere videtur lib. 4. de instit: & jur: q 2. art. 2.* Inquit enim: *illi qui se inopia pressi servituti manciparunt, quia liberè se pretio vendiderunt, fugere jure nequeunt: servos autem captos non auderem in has cogere angustias.* Verius tamen est, fas non esse, ut servus justo bello captus fugiat, quoniam jure gentium operas suas nomine eorum pro quibus acriter pugnavit, debet.

Hugo Grot de jure belli ac pacis l. 1. c. 14. n. 7.

Lud. Molin. tract. 2. de just disput. 37.

LVI. Ac sanè consuetudine est receptissimum servos fugientes tum maximè puniri, quando deprehenduntur in ipsa fuga, quocunq; etiam titulo in servitutem justè sint redacti. Quod si nefas esset punire servos justo

bello

bello captos & ad suos fugientes, inutilis admodum redderetur ejusmodi servitus. Quotidie enim servi fugam arriperent ad suos, scientes se nec peccare, nec pro fuga puniendos: unde plus domini insumerent in eis quærendis & iterum asportandis, quàm esset eorum obsequium, usus & valor.

LVII. Esset præterea ejusmodi servitus dominis multorum peccatorum occasio; neq; enim continere se possent, quin servos toties ad suos fugam arripientes, eoq; tot damna ipsis inferentes, punirent. Quare potius juste interficerent in bello hostes, quam ad tale servitutis genus eos asportarent: quod in ipsorummet servorum detrimentum redundaret. *Lydov. Molin. tract. 2. de just. disp. 37.*

LIIX. Atque hactenus quidem dictum est de herili imperio & servitute, nunc fortassis operæ pretium fuerit de potestate viri in uxorem disserere, quoniam omnes gentes talem aliquam potestatem agnoscunt. Est autem vir suapte natura, rector uxoris suæ: quandoquidem is naturaliter præstantia corporis, ingenij ac animi dotibus uxorem superat. Quod si forsan fœminis aliquando majorem, ingenij vim, majoremque prudentiam concessam esse videamus: id sane non secundum, sed præter naturam; & errore quodam fieri certum est. Aristot. l. 1. polit. c. 8.

LIX. Quapropter etiam vir non fuit conditus propter mulierem, sed è contrario mulier propter virum, ut adjutorium haberet tum ad generationem & educationem liberorum, tum ad alia facientia ad totius familiæ conservationem. Quod evidentissimè colligi potest *ex Gen. II. 18.*

LX. *Et Paulus 1. Cor. XI. Caput,* inquit, *mulieris vir est, & vir non ex muliere est, sed mulier ex viro.* item Petrus mulieres admonet, *ut viris obedientiam præstent, cum hi illarum capita sint 1. Epist. III.* Quo fit ut uxores tam jure divino quàm naturali

turali imperio maritorum subjciantur, præsertim quum & ipse autor conjugij id ipsum ita ex voluntate sua ordinaverit. Propterea etiam, natura eas ad omnia imbecilliores viris fecit, ut imbecillitatis suæ memores essent. postulat enim natura ut inferiores superioribus pareant.

Cæsar l. 6. de bello Gallico : LXI. Hæc verò potestas adeo apud quasdam gentes excrevit, ut maritus jus vitæ ac necis in uxorem habuerit, eamq; levissima de causa sine magistratus cognitione potuerit interficere. In humanum tamen est ea conditione

l. 13 D de leg. Aquil. innocentes mulieres esse, atq; eas à viris pro libitu tractari; cùm uxores sint pars mariti: in propriam autem carnem sævire aut manus inferre naturali jure minimè cuiquam licet; estq; propria vindicta tam jure divino quàm humana omninò prohibita. Ideoq; ut patria potestas non in crudelitate consistit, sed in pietate: ita etiam potestas mariti in uxorem in paterna castigatione, non in atrocitate & capitali supplicio.

Lud. Mol. tract. 2. de just. disp. 32. LXII. Interea tamen non est negandum, quin vir potestatem habeat in uxorem cum vi quadam, ut loquuntur, coerciva, quæ futura non fuisset, si nullum irrepsisset peccatũ, eò quòd in statu innocentiæ non necessaria esset, sed sufficeret sola vis directrix. Hoc verò jure viros minimè decet abuti, sed omnia quæq; prius experiantur oportet, antequã minus benignè uxores tractent. Quod si verò earum petulantia molliori admonitione reprimi nequeat, & gravissima urgeat necessitas, non dubium est, quin à viris gravius in eas animadverti queat. *Domin. Soto l. 5. de Iust. & Iure. q. 2. art. 2.*

LXIII. Etiamsi verò certum sit mulierem jure naturali viro parere; attamen eodem loco non est habenda quo ancilla, ut barbari volunt, *teste Arist. 1. Polit. c. 1.* Omnino enim differunt fœmina & ancilla, quia hæc instrumentum est conservationis, illa verò procreationis liberorum. Nec

tan-

tantum obedientiæ mulier viro præstare tenetur, quantum filij parentibus, qui eò plus observantiæ & subjectionis debent, quo plus à parentibus acceperunt, longeque uxore inferiores sunt. Lud. Mol. ibidem.

LXIV. Neq; uxori imperium in res domesticas, liberos & servos denegandum est, sed ei divisum sit oportet imperium cum marito, modo ipsa ejus rationem habeat tanquam superioris in ordinandis rebus domesticis. Maritus enim foris laboret, uxor verò labore parta tueatur domi. Recteq; *Arist. l. 8. Eth. c. 10.* hoc imperium comparat Aristocratiæ, pro dignitate enim & tanquam præstantior vir imperat. vera autem erit aristocratia quoties quæ viro conveniunt, sibi vir tribuit: sicut etiam fœmina quæ fœminis. Quicquid verò juris ultra in uxorem aut bona ejus maritus habet illud non à natura, sed ab humano est instituto.

LXV. De jure mariti in uxorem naturaliter ei concesso disseruimus; consequens jam est, ut quæ naturalis potestas parentum in liberos sit dicamus. Eam *Arist. l. 8. Ethic. c. 11. & l. 1. Pol. c. ult.* regiam esse dicit; tum ob benevolentiam, tum ob ætatem, quæ duo maximè in rege requiruntur. Benevolentia quippe efficit, ut bene suis esse velit: Ætas, ut de suis sit sollicitus, & quod proprium est provectæ ætatis, ut prudentia instructus sit, quæ futura in longum prospicit. Cum itaque utrumq; in parentibus reperiatur, evidens est patriam potestatem maximè convenire cum regia.

LXVI. Perspicuum verò est hanc potestatem originem ducere ex natura ipsa. Natura enim dominatur senior juniori, perfectum imperfecto, totum parti, & id quod beneficium accipit, inferius est eo, quod confert. Parentes verò sunt liberis post Deum vitæ autores, quibus alimenta educationem & omnia debent. Proinde dubium non est, quin merito parentibus imperium in liberos debeatur. Et

C 2 cer-

certum est si modo quis sensa animi exprimere velit, unumquemq; aliquas scintillas reverentiæ erga parentes à natura habere. Sicut etiam naturæ autori à quo vitam & omnia bona accipimus, religionem, observantiam & obedientiam debemus: ita parentibus ex quibus nati sumus instinctu naturali certo modo & ordine eadem præstare obligamur.

LXVII. Inter prima præterea præcepta secundæ tabulæ Decalogi, qui ex naturæ principijs nobiscum natis educitur & explicatam legem naturæ secundam *Thomam 1. 2. q. 100. art. 1.* continet, primo loco lex posita est, quâ parentibus de honore à liberis exhibendo cavetur; eamque solam præ reliquis adjecta pœna nobis commendat Moses, dum longævam vitam promittit parentes honorantibus, & inopinam mortem interminatur ijs, qui secus fecerint.

LXIIX. Et Paulus inquit: *Qui par reddit parentibus rectè facit, & acceptus est Deo 1. Corint. V.* item *Coloss. III. Auscultate parentibus in omnibus, & Ephes. VI. Obedite parentibus in domino. Iustum enim est, honorari patrem & matrem idq; præceptum primum omnium habet promissionem.*

LXIX. Vtriq; verò parentum tam patri quàm matri imperium debetur: cum non solum pater, sed & mater tum ætate tum prudentia anteit liberos. Quia verò pater est principium totius generationis, adeoq; autor vitæ, & ejus cura atq; sumptu instituuntur liberi; quia præterea ætate, prudentia & perfectione uxorem superat & deniq; quoniam ipsam matrem in autoritate atq; imperio tenet; hinc manifestum est patris imperium meritò præferri materno.

LXX. Tria autem tempora in liberis sunt attendenda: secundum quæ parentum potestas variatur. Primum tempus est imperfecti judicij, dum abest τὸ κρίνειν: secundum, perfectioris judicij sed dum liberi partes manent familiæ: tertium, postquam ex ea familia exierunt. Imperfe-

Hug. Grot. de iure pacis & belli l. 1. c. 5.

perfecti judicij tempore, omnes liberorum actiones imperio parentum subjiciuntur. Regere enim se ipsos per ætatem nequeunt, ideoque ut sub parentum imperio vivant ipsa natura exigit.

LXXI. Est tamen eo tempore filius aut filia capax dominij ex jure gentium; sed exercitium impeditur ob imperfectionem judicij. Habent jus ut de pueris Plutarchus loquitur ὀκτησει non ἐγχρήσει. Quare ut res omnes liberorum parentibus acquirantur non naturale est, sed ex quorundam populorum legibus. *Hugo Grot. de jur. belli ac pacis l.2.c.5.n.2.*

LXXII. Cùm verò perfecto judicio prædití sunt liberi eæ tantummodo actiones parentibus debentur, quæ aliquid emolumenti ad paternam familiam conferunt. In cæteris autem actionibus liberum habent arbitrium quidvis agendi, modo ita sunt comparatæ, ne parentibus displiceant.

LXXIII. Quoniam autem potestas sine coercitione nihil aliud est quàm ludibriū, nec multi liberi dicto parentum auscultarent, nisi metu pœnisq; traherentur: inde usq; à prima pueritia coactione opus est, & jus castigandi, quatenus cogendi sunt ad officia, vel emendandi, parentibus tam jura humana quàm divina tribuunt. Homo namque tribus medijs virtute eruditur: nam vel ratione ducitur, vel metu cogitur, vel allicitur præmio; proinde liberi qui per ætatem ratione uti nequeunt & ij qui quidem secundum rationem vivunt, membrum tamen sunt paternæ domus, & metu cogi & munusculis affici debent. Dominic. Soto lib 5. de justit. & jure q. 2. art. 1.

LXXIV. Unde Salomon dicit: *qui odit filium parcit virgæ: qui diligit castigat.* Et Proverb. XXIII. 13. *Noli subtrahere disciplinam à puero.* Senec. *l. VI. de benef. cap. 24. Non vides quemadmodum teneram liberorum infantiam parentes ad salubriū rerum patientiam cogunt? Flentium corpora, ac repugnantium, di-*

ligenti cura fovent: & ne membra libertas immatura detorqueat, in rectum exitura constringunt: & mox liberalia studia inculcant, adhibito timore nolentibus. Ad ultimum audacem juventam frugalitati, pudori, moribus bonis sìparum sequitur, coactam applicant. Adolescentibus quoq; ac jam potentibus sui, si remedia metuant intemperantia reijciunt vis adhibetur ut servitus.

LXXV. Ius autem vitæ ac necis parentes, quatenus parentes ex jure naturæ in liberos non habent. Vitam enim ipsis non dederunt nec semel ablatam restituere possunt: eaq; potestas omnino patriæ pietati repugnat, quam natura omnium animis implantavit. Ideoque vitam liberorum pro arbitrio diripiendam sibi vendicare nequeunt.

LXXVI. Id tamen parentibus licitum est, ut liberos interdum naturali jure in servitutem dare possint, si ijs nulla alendi copia suppetat, quâ liberos sustentent atque educent; tum enim ipsa natura id exposcere videtur, cùm sine alimentis quæ parentes liberis naturaliter præstare tenentur, conservari nequeant. Hugo Grotius.

LXXVII. In tertio verò tempore, quando liberi paterna domo egrediuntur in omnibus sunt sui juris; manente tamen semper illo pietatis & observantiæ debito, quod in perpetuum pro vita, alimentis & educatione parentibus debetur. Hugo Grotius.

LXXVIII. Atq; hæc est ratio subjectionis & imperij inter liberos & parentes. Sicut autem hæc ex consociatione quadam fluit naturali, ita dubitari merito potest, an etiam homines porro ex voluntate sua propter societatem, subjectionem atq; imperium queant instituere. Cæterum qùum societatem naturali concessione inire licitum sit hominibus, societas autem nulla possit constare sine imperio & subjectione, apparet etiam hæc quoque licitè constitui posse. Quapropter etiam videndum quidnam imperij natura illis societatibus permittat.

LXXIX.

LXXIX. Solet autem vulgo credi, esse aliquod jus in societate majoris partis. Illud autem naturæ esse consentaneum hinc liquet. Nam aut nullum erit imperium sociorum in se mutuò, aut aliquod jus minoris partis in majorem, aut verò majoris in minorem. Primum repugnat naturæ societatis, ut paulo ante diximus: sed & secundum iniquum est: inde enim colligeretur inferiores posse superioribus naturaliter imperare, quod omninò est absurdum. Id etiam ratum est atque plus valet, quod plurimi approbare videntur *recte Arist. l. 6. Polit. c. 2.* Curtius quoq; lib. x. *Eo*, inquit, *quod major pars decreverit, stetur.* Cui sententiæ Thucydides, Appianus, Dionysius Halicarnassensis & alij scriptores unanimi consensu applaudunt. *Hugo Grot. de jure ac pacis l. 2. c. 5. n. 17.*

LXXX. Cæterum quum societatum conditio admodum sit varia apparet quoq; imperij & subjectionis socialis rationem non unam esse. Necesse autem est, ut illa sese extendat ad omnia societatis cujuslibet negotia: alioquin enim frustra coijsset societas. Ergo etiam quò plura erunt negotia societatis; eò latior quoque erit imperij subjectionisque natura.

LXXXI. Est verò amplissima societatum ea quam civilem dicimus; quippe quæ omnes in se reliquas comprehendit. Cum autem scopus civitatis sit vita civium (quoad fieri licet) beata, manifestum quoq; est imperij & subjectionis rationem in civitate longè esse latissimam, atq; pertinere ad omnia sine quibus beata esse societas nequeat, adeoq; ad omnes hominum actiones fortunasque.

LXXXII. Cuinam verò propriè competat in civili societate imperandi jus ex naturæ præscripto, videtur explicatu perdifficile. Nam humana instituta contemplanti magna diversitas imperiorum civilium objicitur. alibi enim

majestas omnis penes populum est, alibi penes paucos, alibi penes unum, interdum & divisa est illa multis modis interque varios distributa. Non desunt quoque argumenta quibus & populus & optimates, & divites, & unus aliquis imperium sibi deberi conantur persuadere, prout illa peregregiè adducit ac solvit *Arist. 3. l. Polit.*

LXXXIII. Cæterum ut compendio rem omnem includamus, principio credimus naturali jure illi semper ac merito deferendum imperium qui ad vitam illam beatam maxime potest cives perducere. Potest autem hoc fieri interdum ab ipso populo, interdum ab optimatibus, interdum ab unò aliquo. Quod si verò contra fiat, est quidem illud primo naturæ instituto adversum, tolerandum tamen majoris mali evitandi gratia. nam & hoc justum, nullas dare turbas si certum inde damnum atque periculum resultabit: tum verò licet cuilibet de jure suo cedere aliquid.

LXXXIV. De minoribus autem magistratibus, qui ipsi jus majestatis non habent, sed tantùm administrant rempublicam nomine alterius, res similiter videtur impedita. Statuendum tamen si ex. gr. populo competat majestas, non teneri populum ejus magistratus edictis aut legibus, nisi velit: at singulorum ex populo alia longè est ratio, neque enim penes singulos majestas est sed universos, ideoq; magistratus commissa sibi potestate in singulos etiam nolentes licite potest animadvertere.

F I N I S.

